

Luonnonsuojelusta.

Viljo Kujala.

Luonnonsuojelu ei tietenkään ole arvoisille kuulijoille tuntematon kysymys. Valistuneiden ihmisten kesken aletaan nykyisin jo luonnolle luontona antaa suurta arvoa. Sellainen keskiaikainen käsitys, että kaikki mikä kuuluu luontoon meidän ympärillämme ja sisällämme olisi turmeltunutta, kartettavaa ja kurituksella hävitettävää, on jo kauan ollut voitettu kanta Euroopan kulttuuripiirissä, mihin me kuulumme. Luonnontieteiden, lääketieteen ja sielutieteen suurten saavutusten kautta on päästy entistä paljon paremmin ymmärtämään olemassaolomme ja kaiken elämän perusteita ja edellytyksiä. On selvinnyt, että ne ovat laajalti luonnossa. Suunnattomat määrät ruumiillista ja henkistä viheliäisyyttä on tämän johdosta saatu poistetuksi maailmasta ja ihmisten elämästä.

Uudenaikainen käsitys luonnon merkityksestä ja arvosta on saanut monenlaisia ilmenemismuotoja. Nykyaikana tutkitaan luontoa erittäin innokkaasti. Nykyaikana ihmiset matkustelevat erittäin mielellään nähdäkseen millaista luonto ja siitä riippuva elämä ja kulttuuri on missäkin maassa ja seudussa. Nopeasti virinnyt retkeilyharrastus johdattaa ihmiset oman lähiympäristönsä tutkimiseen. Myöskin oman ruumiinsa ja terveytensä hoitoon panevat nykyajan ihmiset paljon enemmän painoa ja huolta kuin entisinä aikoina — harrastetaan paljon enemmän puhtautta, liikuntaa ja luonnosta kaista elämää kuin ennen. Kaikenlainen urheilu, suunnistautumisharjoittelu, ilman ja auringon palvonta hiekkarannoilla ja muualla, viikonloppuaate, hiihtolomat jne. ovat tähän kuuluvia nykyajan tyypillisiä ilmiöitä. Viittaan tässä yhteydessä mm. siihen, että meilläkin on jo muiden maiden malliin aikaansaatu retkeilymajajärjestö, jonka toimintaa suunnitellaan kovasti laajennettavaksi. Kaikessa tässä nykyajan henki niinsanoakseni tulvii vastaamme. — Taiteen pyrkimyksiä minä en niin hyvin käsitä. Näyttää väliin siltä, niinkuin siinä päin vastoin vallitsisi pako luonnosta ja terveestä elämästä. Mutta väitettään kuitenkin, että ainakin osittain taiteessakin luonto on saanut osakseen entistä enemmän huomiota ja arvontoa, sanotaan, että esim.

maalaustaiteessa ei milloinkaan ennen ole kuvattu maisemia ja muuta luontoa — varsinkaan luonnon valo- ja väri-ilmiöitä — niin vivahdusriikkaasti ja todesti kuin nykyaikana. Luonnon merkitys kulttuurin perustassa alkaa näin olla kaikkialla tunnustettu. Siksi on ymmärrettävissä, että nykyisin on syntynyt myöskin erityinen luonnonsuojeluliike, joka nopeasti leviää maasta maahan ja saa innokkaita ystäviä kaikissa kansankerroksissa. Pyrkimys saada luonto suojelluksi kaikelta tarpeettomalta ja osittain tarpeelliseltakin hävitykseltä, on eräs nykyajan merkittävimmistä kulttuuri-ilmiöistä. Siihen on jokaisen syytä kiinnittää huomiota, mutta erityisesti kuuluu siitä huolehtiminen niille, joiden hallinnassa ja hoidossa alkuperäislaatuinen luonto — metsät, suot ja vedet — ovat. Metsistämme ja soittamme tullaan vastaisuudessa yhä enemmän hakemaan muutakin kuin puutavaraa ja turvetta. Olisi mitä toivottavinta, että niiden luonnollisuus ja luontainen kauneus saataisiin mahdollisimman hyvin säilymään.

Päivän polttavaksi tekee luonnonsuojelukysymyksen nykyaikana se tavaton nopeus ja perusteellisuus, millä luonnon alistaminen taloudellisia tarkoituksiperiä palvelemaan kaikkialla maailmassa edistyy. Mitä tärkeimmät kulttuuriarvot ovat näin vaarassa hävitä — ja niin on jo käynytkin esim. Keski- ja Etelä-Euroopan vanhoissa kulttuuri- maissa. Meidän syrjäinen maamme on kyllä niitä, joissa alkuperäistä tai sitä lähentelevää luontoa on vielä verrattain runsaasti jäljellä — ainakin niin paljon, että luonto täällä vielä miltei kaikkialla voi regeneroitua alkuperäisen tapaiseksi, jos se jätetään rauhaan. Tämä asiain tila on merkinnyt hyvin paljon esim. metsätieteemme kehitysmahdollisuuksille, ja se voi tulevaisuudessa merkitä vielä enemmän, jos oikein leiviskämme hoidamme.

Kysymys siitä, mihin luonnonsuojelussa suurin piirtein on pyrittävä, lienee ilman muuta selvä. Tarkoituksenahan siinä on estää ihmisen häiritsevä vaikutus luontoon ja puuttuminen sen tapahtumien kulkuun kaikkialla missä se suinkin on vältettävissä.

Kuitenkin kysymys siitä, mikä on ihmisen vaikutukseksi laskettava, vaatii väliin tarkkaa harkintaa ja asiantuntemustakin. Ihmisen vaikutus on nimittäin varsin usein myöskin välillistä. On paljon esim. kasveja ja eläimiä, jotka ovat tosin alkujaan vilttejä, mutta alkavat viljelyksen johdosta suuresti lisääntyä ja levitä. Rotat, hiiret, myyrät, varikset, varpuset ym. ovat tällaisia eläimiä. Kasvistossa samanlaatuista on hyvin paljon. Kun tällaiset eläimet ja kasvit alkavat käydä vahingollisiksi luonnon alkuperäisille asukkaille, voi olla paikallaan ryhtyä niiden lisääntymistä estämään. Niin myöskin, jos riistanhoitaja on saanut hyödyllisen metsänriistan kovasti lisääntymään ruokkimalla ja riistan luontaisia vihollisia hävittämällä, ei luonnonsuojelun

kannalta ole erityistä syytä moittia metsästyksen harjoittamista. Vaadittava sitävastoin on, että myöskin riistan viholliseläimet saavat josain suojapaikan.

Toisaalta ei luonnonsuojelun kannalta ole syytä jättää myöskään kulttuurin vaikutuksesta muuttunutta luontoa kokonaan huomion ulkopuolelle, jos sen vaikutus alkuperäiseen luontoon ei näytä mitenkään uhkaavalta. Luonnonystävä näkee aina puolivillit kukat peltosten pientareilla mieluummin rauhoitettuina, samoin harmittomat eläimet viljelysmailla — sellaiset kuin peltokanat, ruisrääkät, leivoset, pihosten pääskysket ym. — huolimatta siitä, että ne eivät kuulu sen paikan alkuperäiseen luontoon, vaan ovat vasta viljelyksen mukana sinne levinneet. Onhan asianlaita se, että kaikessa, mitä luonto rakentaa, olkoon se alkuperäistä tai toissijaista, pysyvää tai ohimenevää rakennelmaa, on kuitenkin aina paljon opittavaa ja ihailtavaa. Sietää aina tulla kahdesti harkituksi, ennenkuin siihen, mitä luonto on rakentanut, hävittävästi puututaan.

Haluaisin mennä niinkin pitkälle, että monessa tapauksessa lukisin ihmisenkin rakennuksineen ja elinkeinoineen luontoon kuuluvaksi siinä määrin, että suojelutoimenpiteet olisivat tarpeen. Monet maalaiskylät ovat mitä suurimmassa määrässä luonnon kasvattamia. Niiden vanhatyyliiset talot, rakennusten järjestely ja ulkonäkö, viljelmät ja itse asukkaat askareineen ja ajatuksineen sulautuvat siinä määrin ympäröivään luontoon, että sitä tuskin voi kylliksi ihmetellä ja ihailia. Luonnonsuojelun periaatteiden mukaisesti on syytä asettua vastustamaan maaseudulla monin paikoin vauhtiin päässyttä „amerikkalaistumista”. Pakkilaatikkomaisten, hataroiden ja räikeästi maalattujen rakennusten pystyttäminen maakyliimme olisi kiellettävä samaan tapaan kuin on lailla kielletty esim. liikeilmoitusten asettaminen maaseudulla muualle kuin liike- ja asuinrakennuksiin. Viime vuosikymmeninä on maaseudulle myöskin alkanut ilmestyä kovin paljon kaikenlaisia teknillisiä rakennelmia — tuulimootoreita, sähkömuuntajatorneja yms., jotka muotojensa ja väriensä puolesta ovat räikeitä ja luontoon aivan sulautumattomia. Kauniiden kylämaisemiemme hoito vaatii, että sellaisten laitteiden sijoittelussa, piirustuksissa ja maalauksessa otetaan paljon enemmän huomioon ympäristön vaatimukset kuin tähän asti on tehty.

Nämä ovat tietenkin luonnonsuojelun perifeerisimpiä kysymyksiä, mutta mielestäni sitä kuitenkin vielä varsin läheltä sivuavia.

Luonnonsuojelu on tietysti mitä suurimmassa määrässä ihanteellinen kysymys, ja sen puolesta puhujien joukossa on tämän vuoksi paljon intomielisiä haihattelijoitakin. Tämän takia on syytä tässä huomauttaa siitä, että käytännössä luonnonsuojelukysymykset kuitenkin

lopulta ovat kaikessa pääasiassa taloudellisia probleemoja. Vaikka luonnonsuojelusta väliin voi olla melkoista taloudellistakin hyötyä, luonnonsuojelu ja tavallinen elinkeinoelämä ovat kuitenkin suurin piirtein ristiriitaisia pyrkimyksiä, siitä ei päästä. Vain monipuoliseen taloudelliseen asiantuntemukseen perustuvan harkinnan ja järjestelyn avulla voidaan saada aikaan merkittäviä luonnonrauhoitustoimenpiteitä. Tämän takia luonnonsuojelutoimintaa ei ole jätettävä intoilijain asiaksi, vaan siinä on talousasioita hyvin ymmärtävien sekä samalla luonnonsuojelun arvon tajuavien henkilöiden mukana olo välttämätöntä. Minä luulisin, että juuri metsänhoitomiesten, jotka ovat saaneet sekä luonnontieteellisen että myöskin taloudellisen koulutuksen, luonnonsuojeluharrastus ja toiminta voisi merkitä tämän asian edistämiseksi erittäin paljon.

Joka tapauksessa luonnonsuojeluvaatimuksissa suu on pantava säkin mukaan, vaatimukset on kohdistettava lähinnä siihen, mistä vähimmillä taloudellisilla uhrauksilla on luonnonsuojelun kannalta suuriarvoisin tulos saavutettavissa. Tämäntapaista järjestelyä on kyllä noudatettukin ja mahdollisuuksia sillä tiellä on vielä paljon. Niinpä on luonnonsuojelun kannalta ennen kaikkea harvinaisten kasvi- ja eläinlajien rauhoitus kiireellistä — mutta se on myöskin taloudellisesti helppointa. Esim. jaloja lehtipuuta on metsissä tavallisesti niin vähän, että voidaan varsin hyvin esittää toivomuksia ja vaatimuksia niiden rauhoittamisesta. Yhtä helppoa ei ole esittää vaatimuksia esim. vaate- ja kasvilajeja ja niihin liittyviä harvinaisia eläinyhdyskuntia käsittävien lehtojen rauhoittamisesta, vaikkakin tällaiset lehdot ovat harvinaisia ja yleensä pienialaisia. Sama koskee esim. lettoja täällä Etelä-Suomessa. Kuitenkin olisi luonnonsuojelun kannalta juuri näiden rauhoituksen kiireellisimmän pyrittävä ja päästävä — siitä syystä, että ne ovat kokonaan häviämässä, ja syystä että lehtojen merkitys tieteelle on erikoisen suuri niiden luonnon rikkauden takia. Rajoittamalla rauhoitettavat alat kohtuullisen pieniksi, mutta valikoimalla ne sitä paremmin pitäisi tässäkin asiassa päästämisen positiiviseen lopputulokseen. Perustetaanhan meillä puistoja ja puutarhojakin oppi-, jopa pelkästään koristustarkoituksiin. Rauhoitetun luonnollisen lehtopuiston merkitys tieteelle ja kulttuurille olisi kuitenkin epäilemättä paljon syvällisempi ja kestävämpi kuin tekopuistojen; luonnonpuistojen perustamis- ja hoitokulut ovat myös paljon pienemmät kuin keinotekoisien. Miksi siis parhaita lehto- ja lettoaloja ei voitaisi siellä täällä Etelä-Suomessakin rauhoittaa ainakin toistaiseksi. Niiden merkitys varmaan pian kävisi selväksi.

Tällaisia varsin kiireellisiä tehtäviä luonnonsuojelun alalla meillä metsämiehillä on paljonkin. Mainitsen edelleen esim. kysymyksen tien-

vierimetsien hoidosta. Minä en saata tässä yhteydessä syventyä tämän pitemmälle metsämiesten luonnonsuojelutyöohjelmaan.

Selkänäojaksi kaikessa luonnonsuojelutoiminnassa on meidän otettava jo voimassa olevat lait ja asetukset, ennen kaikkea luonnonsuojelulaki. Seuraavassa minä pyytäisin vielä saada tuoda esiin eräitä tärkeitä kohtia niistä. (Ohimennen huomautan, että tässä kysymykseen tulevat lait ja asetukset on koottu Pienen lakisarjan numeroon 52, joka on saatavissa Valtioneuvoston julkaisuvarastosta, hinta 10:— . Kokoelman nimi on „Metsästäystä, sekä eläin- ja luonnonsuojelua koskevat lait ja asetukset“.)

Luonnonsuojelun edistämiseksi ja varmentamiseksi on meillä vuodesta 1923 alkaen ollut voimassa luonnonsuojelulaki. Se säännöstelee pääasiassa sitä luonnonsuojelutoimintaa, joka lankeaa taloudellisten intressien ulkopuolelle; siinä määrätään rauhoitustoimenpiteistä, joita ei ole tarkoitettu taloudellista hyötyä tuottamaan, vaan jotka saattavat olla hyödyttömiä, tai voivat olla vahingollisiakin, kuten esim. jonkin maa-alueen eroittaminen taloudellisesta käytöstä taikka jonkin vahingollisen petoeläimen rauhoittaminen. Taloudellista hyötyä tuottamaan tarkoitettuja luonnon rauhoitusmääräyksiä sisältyy runsaasti toisiin lakeihin — rikoslakiin, metsälakiin, suojametsälakiin, metsästyylakiin, kalastussääntöön jne. Näiden lakien arvo on tietysti myöskin luonnonsuojelun kannalta suuri. Tässä esityksessä on minun rajoitettu erityisesti luonnonsuojelulain määräysten tarkasteluun.

Luonnonsuojelulain päätarkoitus on tarjota lain suoja rauhoitustoimenpiteille edellyttäen, että rauhoitus toimeenpannaan laissa määrättyjä periaatteita ja muotoja noudattaen.

Luonnonsuojelulaki tuntee erilaisia rauhoitustoimenpiteitä. Rauhoitus voi kohdistua määrättyyn maa-alueeseen sillä olevine luonnonesineineen tai se voi kohdistua yksityiseen luonnonesineeseen eli ns. luonnonmuistomerkkiin, taikka se voi kohdistua kaikkiin määrätynlajisiin tai määrätynlaisiin luonnonesineisiin koko maassa tai osassa maata.

Määrätyn maa-alueen taikka määrätyn yksityisen luonnonmuistomerkin rauhoittaminen voi tapahtua yleensä vain maanomistajan tahdosta ja anomuksesta. Jonkin eläin- tai kasvilajin tai -laadun rauhoittaminen koko maassa tai osassa maata sitävästoin on yksityisistä maanomistajista riippumatta aikaansaataavissa. Näitä viimeksimainittuja, varsinkin eläinlajeja koskevia rauhoitusmääräyksiä onkin annettu runsaasti — siten on esim. valtava pääosa linnustostamme rauhoitettu kokonaan. Aluerauhoituksia on kuitenkin käytettävä sellaisten eläinten, kasvien, kivilajien jne. rauhoittamiseksi, joita ei esim. taloudellisista syistä voida rauhoittaa ylt'yleensä koko maassa, ja näillä erityis-

alueilla voidaan ennen kaikkea rauhoittaa luonto kokonaisuutena, mikä on esim. luonnon osien vuorovaikutusten tutkimiseksi ja luonnon syvällisemmäksi ymmärtämiseksi mitä tärkeintä. Yksityisten luonnon muistomerkkien rauhoittamisella taas on pyritty poikkeavanlaatuisten, vahvasti yksilöllisluontoisten luonnonesineiden säilyttämiseen. Näin kullakin rauhoitusmuodolla on oma erikoismerkityksensä.

Tarkastelemme tässä eräitä määräyksiä lähemmin.

Luonnonsuojelulaissa on rauhoitettu suuri määrä sellaisia eläinlajeja, joita metsästyslaissa ei ole rauhoitettu ja jotka eivät kuulu varsinaisiin riistaeläimiin.

Eläinten pyyntioikeus on varsin monimutkainen kysymys. Metsästysoikeus liittyy meillä, niinkuin tunnettua on, maanomistukseen; mutta mitä metsästyksiksi on luettava, sitä ei ole suoraan määritelty missään. Ilmeistä kuitenkin on, että metsästyksiksi on luettava ainakin kaikki varsinaisten riistaeläinten pyynti, sen lisäksi kaikki muukin eläinten pyynti, mitä suoritetaan riistanpyyntivälineitä, esim. ampuma-asetta käyttäen, sillä laki kieltää sellaisilla välineillä varustettuna liikkumisen toiselle kuuluvalla maalla. Lisäksi on metsästyksiksi rikoslain mukaan luettava kuolleen riistan ottaminen, samoin erotuksetta kaikkien lintujen munien ottaminen. — Tämän munien keruun kuulumisen metsästykseseen on luonnonsuojelun kannalta tärkeä pykälä. Se merkitsee sitä, että toisen maalta ei saa mennä ottamaan esim. rauhoittamattoman variksen, eipä edes vahingollisen huuhkajan tai kanahaukan munia. Maanomistaja voi, jos haluaa, nostaa silloin syytteen luvattomasta metsästyksestä. Jos taas joku anastaa rauhoitetun linnun, esim. peipposen munat, ja maanomistaja syyttää häntä sen takia luvattomasta metsästyksestä, katsotaan tämä „metsästyks” suoritetuksi erittäin raskauttavissa olosuhteissa, ja rangaistus on silloin paljon ankarampi kuin tavallisesta salametsästyksestä. Jos maanomistaja ei nosta syytettä, vaan ainoastaan virallinen syyttäjä, jää syyte salametsästyksestä pois ja rangaistus annetaan vain rauhoitusmääräyksen rikkomisesta; se lievenee siis jonkin verran.

Miten mikin yksityinen eläinlaji on rauhoitettu, se nähdään ilman muuta luonnonsuojelu- ja metsästyslaista ja asetuksista. En voi tässä sen selvittämiseen syventyä. Tyydyn vain toteamaan, että on olemassa myöskin sellaisia eläimiä, jotka ovat toistaiseksi lain säädännön ulkopuolelle jääneitä tai jätettyjä, joista ei ole määräyksiä missään laissa. Sellaisia ovat ensiksikin pikkunisäkkäät: hiiret, myyrät, päästäiset ja sopulit — lepakot eivät kuitenkaan kuulu näihin, sillä ne on luonnonsuojelulaissa täydelleen rauhoitettu. Noiden pikkunisäkkäiden pyynti on käsitykseni mukaan katsottava vapaaksi, jopa toisenkin maalla, edellyttäen, että ampuma-

asetta tai muuta hyödyllisen riistan pyyntiin soveltuva välinettä ei käytetä. Sama koskee käärmeitä, sisiliskoja, sammakoita, hyönteisiä, matoja ja yleensä kaikkia alempia eläimiä, lukuunottamatta tietysti kaloja ja rapuja sekä helmisimpukoita, joiden pyynnistä kalastussääntö sisältää määräykset. Jos muuta vahinkoa tai häiriötä ei maanomistajalle tuota, saa noita eläimiä siis pyydystää toisenkin maalta.

Tieteellisessä tarkoituksessa voi maaherra myöntää lupia olla noudattamatta lain rauhoitusmääräyksiä. Näitä lupia on joskus käsitetty väärin siten, että on luultu niiden oikeuttavan rauhoitettujen eläinten pyyntiin toisellekin kuuluvalla maalta. Niin ei ole asian laita, vaan sellaisen luvan saajan on aina saatava myöskin maanomistajan lupa ellei halua joutua syytteeseen salametsästyksestä. Valtion maiden ollessa kysymyksessä tämä lupa on pyydettävä tavallisesti metsähallitukselta.

Niinkuin tunnettua on, on Pohjois-Suomessa paikallisille asukkaille myönnetty oikeus metsästää valtion mailla. Metsästysoikeuden varsinaisena omistajana on siellä siitä huolimatta valtio. Sille — metsähallitukselle — kuuluu sielläkin oikeus myöntää tai kieltää lupa nisäkkäiden ja lintujen pyyntiin ja lintujen munien keruuseen, jota maaherran tai maatalousministeriön luvalla halutaan tieteellisessä tarkoituksessa harjoittaa. Paikallisilla asukkailla ei luvanmyöntämisoikeutta ole, enempää kuin heillä itselläänkään on oikeutta sellaista pyyntiä tai keräilyä harjoittaa.

On käynyt ilmi, että monet tieteelliset keräilijät ja eläinten pyydystäjät käyttävät paikakkuntalaisia apureinaan. Sen vuoksi haluaisin erityisesti alleviivata, että maaherran ja maatalousministeriön myöntämät luvat ovat aina henkilökohtaisia; niitä ei ole oikeutta luovuttaa toiselle minkään syyn varjolla.

Ja yleensä on sanottava, että tämä lintujen munien ja itse lintujen keräily ja tappaminen on suurelta osalta tarpeetonta ajanviette-askartelua, josta on tehtävä loppu. Ilman syvällisempiä tieteellisiä näkökohtia harjoitettu keräilytoiminta on tieteelliseltä kannalta jokseenkin merkityksetöntä. Tieteellinen keräily ei saa kohdistua sellaisiin lajeihin, joiden säilyminen Suomessa on uhattu tai epävarma — esim. joutsen, haikarat, kotkat, tunturihaukka ja lapinkuovi on kaikkien jätettävä rauhaan. Jokainen niihin kohdistunut väkivallantapaus on ilmoitettava nimismiehelle, maaherralle tai luonnonsuojeluvälvojalta syytteeseen panoa varten.

Koulujen opintokokelmiin tarpeellisista lajeista on kouluhallitus laatinut luettelon luonnonsuojelunäkökohtia silmällä pitäen. Preparaattoreille myönnetään lupia vain siinä mainittujen lajien pyydystämiseen, ja sellaisia preparaatteja he saavat myydä vain oppilaitoksille.

Näistä yleisistä luonnonsuojelulain määräyksistä mainittakoon edelleen paalurautojen ja muiden sellaisten umpimähkään toimivien pyydysten käyttämiskiello, jotka ovat omiaan pyydystämään myöskin luonnonsuojelulaissa rauhoitettuja lintuja. Kenelle hyvänsä on lupa ottaa pois ja hävittää sellainen pyydys missä sen tapaa. Tätä luonnonsuojelulain lujaa määräystä on myöhemmin kyllä metsästyslailla lievennetty sikäli, että paalurautojen käyttö on sallittu kana-, jänis- ja fasaanitarhojen lähettyvillä ja riistanruokintasioilla, kuvarautojen käyttö muuallakin. Kuvarautoilla tarkoitetaan rautoja, joissa houkuttimena käytetään täytettyä linnunkuvaa. Valitettavasti ei meillä vielä on käytettävänä tilastoa siitä, mitä kaikkea nuo kuvaraudat ovat todellisuudessa pyydystäneet — kuinka paljon niihin on sortunut rauhoitettuja lintuja. Tuollainen linnunkuva näyttää ehkä sairaalloiselta yksilöltä, etenkin kun pyydys sijoitetaan terveelle linnulle outoon, näkyvään paikkaan; sen takia ehkä moni vähemminkin vahingollinen haukka tulee houkutelukseksi iskemään kyntensä houkutuskuvaan.

Edelleen on rauhoitettujen lintujen nahkojen ja höyhenien kaupan pitämien, ostaminen ja koristeena käyttäminen kokonaan kielletty. Tämä koskee lähinnä muotikauppiaita ja naisia, mutta sitä voidaan soveltaa myös täytettyjen lintujen kauppaan.

Luonnonsuojelulakiin sisältyy myöskin määräyksiä kasvien rauhoittamisesta. Erityisellä asetuksella on rauhoitettu toistaiseksi vain 26 kaikkein harvinaisinta lajia, jos Ahvenanmaan jätämme huomioonottamatta, jota paitsi kangasvuokon kerääminen kaupanpitämistä varten ja ostaminen on kielletty. Muuten on kasvien tieteellinen ja puolitiETEellinen keruu — esim. koululaisten harjoittama — katsottava luvalliseksi jopa toisenkin maalla, edellyttäen, että taloudellista vahinkoa ja häiriötä ei maanmoistajalle aiheuteta viljelyksiä tai istutuksia tallaamalla jne. Rikoslaisissa on tosin kielletty puiden vahingoittaminen, niiden oksien ja hedelmien ottaminen, ruohon niittäminen, sammalen ja jäkälän ottaminen jne., mutta on ilmeistä, että näillä on tarkoitettu taloudellisia hyödykkeitä. Lain tarkoittamasta heinien niittämisestä tuskin on kysymys, jos yksityinen kasviyksilö tai arvoton sammalnäyte otetaan tutkittavaksi ja prässättäväksi. Viittaen myöskin puheenaolevan rikoslain §:n loppukappaleeseen, joka kuuluu: „Jos tässä §:ssä mainitun teon kautta tapahtunut vahinko on varsin vähäinen, harkitkoon tuomari, onko muuta kuin vahingon korvaus tuomittava.” Tuomari voi siis soveltaa tätä määräystä nuhteettomasti käyttäytyvän keräilijän hyväksi. — Huomautan vielä, että sellaisiakaan taloudellisesti arvokkaita luonnontuotteita kuin metsämarjoja ja sieniä ei ole mainittu yllämainitussa rikoslain kieltopykälässä. Ne on tarkoi-

tuksella jätetty siitä pois. Niiden poimimiseen on katsottava jokaisella olevan oikeus toisellekin kuuluvassa metsässä ja suolla¹⁾, edellyttäen tietysti tässäkin, että muuta vahinkoa ei aiheuteta.

Liikeilmoitusten maaseudulla ulkosalle sijoittamiskiellon jo alussa mainitsin. Lisään, että Korkeimman Oikeuden antaman päätöksen mukaan täytyy ilmoituskyllin olla todella asuin- tai liikehuoneiston seinään kiinnitetty ollakseen sallittu. Se ei siis ole laillinen, jos se kiinnitetään esim. tällaisen rakennuksen viereen rakennettuun telineeseen, niinkuin lakia kiertäen on yritetty tehdä, jotta jättiläismäisiä kylttejä saataisiin maanteiden varsille sijoitetuksi.

Otan edelleen puheeksi aluerauhoitukset.

Luonnonsuojelualueita voidaan perustaa sekä valtion että yksityisten omistamille maille. Valtiolle kuuluvan maa-alueen rauhoittaminen voi tapahtua vain eduskunnan myötävaikutuksella — siis lainsäätämisen järjestyksessä. Se on näin ollen melko vaivalloinen toimenpide, niinkuin muuten havaitaan siitä, että kesti yli 10 vuotta ennen kuin laki ensimmäisistä luonnonsuojelualueista saatiin valmiiksi muokatuksi. Kuitenkin on nyt suurella tyydytyksellä todettava, että meillä on Pohjois-Suomessa 8 erittäin arvokasta luonnonsuojelualuetta — Malla, Pallas-Ounastunturi, Heinäsaaret, Pummanginniemi, Pääskyspahta, Kutsa, Pyhäntunturi ja Pisavaara. Maan eteläpuoliskossa on vain 2 pienenlaista näin aikaansaatuja aluetta — Hiisjärven alue Salmissa ja Träskön saari Porkkalan edustalla. — Näiden valtion luonnonsuojelualueiden rauhoitukseen ja järjestelyihin en tässä tarkemmin puutu, mainitsen vain, että ne on jätetty metsätieteellisen tutkimuslaitoksen hallintaan ja hoitoon. Tutkimuslaitoksen aluemetsänhoitaja V. Sandström on niiden lähin silmälläpitäjä nykyisin.

Myöskin yksityismaille voidaan luonnonsuojelualueita perustaa ja on jo perustettukin n. 20 kpl. Tällaisen rauhoitusalueen perustaminen tapahtuu verrattain yksinkertaisesti maaherran päätöksellä maanomistajan anomuksesta. Edellytyksenä on, että ehdotetun suojelalueen muodostaminen edistää huomattavaa yleistä etua. Kun tällaistenkin alueiden rauhoituksen valvomisesta on yhteiskunnalla huolta ja kuluja, ja kun muutenkaan luonnonsuojelulakia ei ole syytä käyttää joutavuuksien suojeluun, on selvää, että määrättyjä vaatimuksia on yksityisellekin luonnonsuojelualueelle asetettava. Kuitenkaan ei rauhoituksen silti tarvitse sillä olla täydellinen, vaan päinvastoin se voi koskea vain esim. jonkin mielenkiintoisen alueen elämistöä tai kasvistoa.

¹⁾ Asiasta on esitetty myöskin toisenlainen käsityskanta (vrt. s. 195).

Maanomistajan hyväksi voidaan muutenkin myöntää poikkeuksia noudatettavista rauhoitusmääräyksistä. Maaherran antamassa päätöksessä mainitaan tarkoin missä suhteissa alue on rauhoitettu.

Luonnonsuojelualue perustetaan aina niinsanoakseni „ikuisiksi ajoiksi”. Rauhoitus pysyy siis voimassa silloinkin, kun maan omistaja vaihtuu. Rauhoitusalueet merkitään siksi aina tarkalleen tilan kanta-kartalle ja maarekisteriin läänin maanmittauskonttorissa.

Yksityisen luonnonmuistomerkin, kuten esim. jonkin yksityisen puun tai puuryhmän, merkillisen kiven, luolan, hiidenkirkun, lähteen yms., rauhoittaminen tapahtuu yksityismaalla aivan samoin kuin yksityisluontoisen luonnonsuojelun alueen rauhoitus, siis maanomistajan anomuksesta maaherran antamalla päätöksellä. Valtion maalla olevan yksityisen luonnonmuistomerkin rauhoittaminen taas tapahtuu yksinkertaisesti sen viranomaisen päätöksellä, jolle sen alueen yllävalvonta on uskottu, jolla muistomerkki sijaitsee — toisin sanoen siis tavallisimmin metsähallituksen päätöksellä. Tällainen rauhoituspäätös kuulutetaan niinkuin kunnallisista kuulutuksista on säädetty. Toistaiseksi lienee valtion mailla vasta pari kiveä ja joukko tammia näin rauhoitettu.

Kun varmaankin itsekukin joskus joutuu vastaamaan kysymykseen, miten yksityinen rauhoitusanomus olisi tehtävä, mainitsen siitä seuraavaa.

Yksityismaata koskeva rauhoitusanomus on lähetettävä kysymyksessä olevan läänin maaherralle maanomistajan allekirjoituksella varustettuna ollakseen pätevä, ja siihen tulee liittyä seuraavat asiakirjat.

1. Todisteet siitä, että anomuksen tekijä todella omistaa kysymyksessä olevan alueen. Tällaiseksi todistukseksi pätee kiinnekirjan jäljennös.

2. Ote tilan virallisesta kartasta, johon karttaotteeseen on rauhoitettavan alueen rajat tai jos kysymyksessä on yksityinen luonnonmuistomerkki, sen paikka tarkalleen merkitty, niin että alue voidaan sen nojalla oikein merkitä tilan kantakartalle läänin maanmittauskonttorissa. Tällainen karttaote voidaan piirtää esim. läpinäkyvälle paperille.

3. Sanallinen selitys paikan sijainnista ja rajoista sekä selitys kysymyksessä olevan alueen tai muistomerkin laadusta. Hyvin suositeltavia, joskaan eivät välttämättömiä ovat valokuvat.

4. Ehdotus rauhoitusmääräyksiksi tai niitä koskevat toivomukset. Näitä määräyksiä luonnonsuojelunvalvoja tavallisesti saa erityisesti harkita ja muovailla, ja muutenkin on tällaisten anomusten teossa luonnonsuojelunvalvojan apu tavallisesti tarpeen.

Rauhoitusanomuksesta ja siitä annetusta päätöksestä ei kanneta leimamaksuja. Jos kysymyksessä olevan rauhoituksen luonnonsuojelullinen arvo on suuri, hankkii luonnonsuojelunvalvoja käyttövarojensa puitteissa myös virallisia karttoja ja maarekisteriotteita anomuksen tekoa varten, väliin hän on voinut ottaa osaa myöskin aitauskuluihin, jopa on vartiointiakin voitu järjestää.

Asianvaatimaa on sitäpaitsi asettaa rauhoituspaikalle ilmoitustaulu tai useampiakin, jossa rauhoitus lyhyesti ilmoitetaan paikalla mahdollisesti liikkujain tiedoksi. Tällaiset taulut on kiinnitettävä erityisiin pylväisiin eikä esim. eläviin puihin. Yhdenmukaisuuden vuoksi olisi tällaiset taulut kaikkialla maalattava samanlaisilla väreillä. Taulun pohja maalataan kellanvalkeaksi, kirjaimet tummanvihreällä, samoin noin 1 sm levyinen reunusviiva. Kirjainten korkeudeksi riittää noin 2—2.5 sm. Pylvään voi maalata punamullalla. Sen korkeudeksi sopii noin 2 m, jolloin teksti tulee suunnilleen silmien korkeudelle tai vähän ylempäs.

Taulu voi sisältää siten esim. seuraavan lyhyen tekstin:

Tämä tammii on rauhoitettu luonnonsuojelun perusteella.
Metsähallitus.

Taikka:

Hiidenkirnu
Rauhoitettu luonnonsuojelun perusteella.
Lääninhallitus.

Kaikkien luonnonsuojelun perusteella annettujen rauhoitusmääräysten valvominen kuuluu nimismiehen ja poliisien velvollisuuksiin, ja kaikki luonnonsuojelulakia vastaan tehdyt rikokset ovat virallisen syytteen alaiset. Luonnollista kuitenkin on, että poliisien on vaikeata ilman kansalaisten apua selviytyä tästä valvonnasta kun rauhoituksia runsaasti alkaa ilmestyä. Luonnonsuojelun alueille onkin tavallisesti asetettu erityiset ylimääräisen poliisikonstaapelin valtuuksin varustetut vartijat.

Lopuksi on vielä mainittava, että luonnonsuojelulaissa on varattu myöskin mahdollisuus pakkolunastaa yksityismaata luonnonsuojelun alueen muodostamista varten ja mahdollisuus pakkolunastusteitse määrätä rajoituksia yksityisen oikeuden käyttöä kiinteistöään. Tämä oikeus on yksinomaan valtiolla. Tähän mennessä on tällaista oikeutta käytetty vasta 3 kertaa: Äyräpäänjärvellä pakkolunastettiin määräajaksi maanomistajien metsästysoikeus; Koiviston Vasikkasaaren käyttöoikeus, joka oli annettu Soukan kylälle, pakkolunastettiin takaisin valtiolle; viimeksi

lunastettiin tämän oikeuden perusteella eräät Pohjanlahden pohjoisosassa olevan Maakruunun saariryhmän tilukset rauhoitusalueen muodostamista varten. Yleensä haluaisin kuitenkin näistä pakkolunastuksista sanoa, että tätä oikeutta on vain poikkeustapauksissa ja uhkaavissa tilanteissa käytettävä, milloin hyvin tärkeä asia on kysymyksessä, ja milloin muut keinot eivät vie perille. On nimittäin huomattava, että pakkolunastuksen laajempi käyttäminen herättää maanomistajaväestössä vastenmielisyyttä koko luonnonsuojelua kohtaan, mikä on luonnonsuojelun kansanomaistamispyrkimystä vastaan, ja sitäpaitsi maan hankinta pakkolunastuksella tulee aina mahdollisimman kalliiksi. Sopukauppa on sen takia edullisin, jos yksityisalueita on luonnonsuojelutarkoituksiin hankittava.

Jos luonnonsuojelualue ajan ollen on käynyt tarkoitustaan vastattomaksi tai jos sen havaitaan estävän tai huomattavasti vaikeuttavan sellaista yritystä, josta on melkoista yleistä hyötyä, voidaan yksityismaalla oleva rauhoitus omistajan hakemuksesta maaherran päätöksellä myöskin lopettaa.

Luonnonsuojeluasiamieheksi ja asiantuntijaksi on meillä asetettu valtion luonnonsuojeluvalvoja. Hänen virkavelvollisuutenaan on auttaa ja opastaa yksityisiäkin luonnonsuojeluasioissa. Luonnonsuojeluvalvojan toimipaikka on metsätieteellinen tutkimuslaitos. Kehoitin kääntymään hänen puoleensa, kun tarvitsette tukea näissä kysymyksissä.

Lopuksi vielä pyydän saada mainita, että vapaan kansalaistoiminnan tukemiseksi ja järjestämiseksi luonnonsuojelun alalla on maamme v. 1938 perustettu luonnonsuojeluyhdistys.
